

แหล่งใต้

สมปราชญ์ อัมมะพันธ์¹

ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารติดต่อซึ่งกันและกันเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นหมู่มาก มนุษย์ก็จำเป็นต้องหาวิธีสร้างสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อส่งข่าวสารแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ความรู้สึก หรือความต้องการต่อกัน อาจใช้วิธีการกำหนดเสียงที่มีความหมายหรือกำหนดท่าทางที่สามารถสื่อสารกันเข้าใจ หรือหาวิธีการใดวิธีการหนึ่งขึ้นใช้ในหมู่วงศ์ของตน สิ่งเหล่านั้นเราเรียกว่า ภาษา

ชนแต่ละเผ่าที่สร้างภาษา สร้างคำขึ้นใช้ในถิ่นของตนกลายเป็นภาษาเฉพาะถิ่น เช่น จีน ก็มีภาษาจีนฮกเกี้ยน จีนไหหลำ จีนกวางตุ้ง จีนกลาง อินเดียก็มีภาษาฮินดี ภาษาเบงกาลี ภาษาปัญจาบ ไทยเราก็มียาภาษาเหนือ ภาษาอีสาน ภาษากลาง และภาษาใต้ ถ้าคนแต่ละภาคพูดภาษาประจำถิ่นของตนกับคนในภาคอื่นก็ฟังกันเมื่อหูไปเลย คือ ฟังกันไม่รู้เรื่องนะ ซิคร์บ ขนาดคนในภาคเดียวกันบางครั้งยังพูดกันไม่รู้เรื่อง เพราะบางจังหวัดยังมีคำศัพท์ สำนวน หรือภาษาจำเพาะถิ่นที่มีความแตกต่างกันออกไป

ภาษาเป็นเรื่องของสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ และทักษะที่เราพูดภาษาถิ่นใต้ได้ก็เพราะอยู่ท่ามกลาง

คน “แหล่งใต้” คือ แถลง (พูด) ภาษาถิ่นใต้ เมื่อเราเกิดการเรียนรู้แล้วใช้บ่อย เราก็เลยพลอย “แหล่งใต้” ไปกับเขาได้ ถ้าคุณต้องการให้ลูกคุณพูดภาษาอังกฤษได้ คุณลองเอาลูกของคุณไปไว้ที่ลอนดอนสักปีสองปี ลูกคุณก็พูดอังกฤษได้คล่องหรือถ้าอยากให้ลูกพูดภาษาฝรั่งเศสได้ คุณก็เอาลูกไปไว้ที่ปารีส รับรองมีซัมมิทาน ลูกคุณก็จะพูดภาษาฝรั่งเศสได้ปรือแน่นอน เพราะเขาจำเป็นต้องใช้ภาษาเหล่านั้นอยู่เสมอ เนื่องจากแวดวงของเขาต้องใช้ภาษาเหล่านั้นเป็นประจำ นี่คือผลของการจัดสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์หรือทักษะให้แก่เด็ก ซึ่งจำเป็นมากในการเรียนภาษา ดังมีคำกล่าวที่ว่า “ประสบการณ์ คือ ครูที่ดีที่สุด”

นอกจากนี้การเรียนรู้ภาษาใดภาษาหนึ่งมิใช่เพียงแต่เลียนเสียงของเขาได้ก็ถือว่าพูดภาษานั้นได้แล้ว การเรียนรู้ภาษายังต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของคนถิ่นนั้นให้เข้าใจด้วย มิฉะนั้นก็อาจทำให้เกิดปัญหาในการใช้ภาษาขึ้นได้ ดังเช่น คำว่า “อ้อร้อ” คำนี้ชาวปักยได้ทางฝั่งทะเลอันดามัน เช่น พังงา ภูเก็ต และกระบี่ ใช้ในความหมายว่า กระแดะ คือ ดัดจริตหรือ แก่แดด คือ ทำเป็นแก่เกินอายุ (มักใช้แก่เด็ก)

¹ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เป็นลักษณะของเด็กหรือผู้หญิงที่ทำอะไรดูน่ารัก น่าซึ้งมากกว่าจะน่าเกลียด แต่ถ้าท่านใช้คำว่า “อ้อร้อ” นี้กับชาวปักยี่ได้ทางฝั่งอ่าวไทย เช่น จังหวัด นครศรีธรรมราช พัทลุง หรือ สงขลา เช่น ท่านลอง พูดประโยคนี้ซิครับ “น้องสาวนี้ โลกสาวใครที่ ชาติ...อ้อร้อหนดเหนียน” หมายความว่า น้องสาว คนนี้ ลูกสาวของใครกันนะ โอ๊ย...ช่างแรด (ร้าน, สำสอน) เหลือเกิน เห็นไหมครับ ภาคาได้เดียวกัน แต่ อยู่กันคนละฝั่งทะเล ความรุนแรงของคำเดียวกัน กลับต่างกัน คุณชินพูดว่า “อ้อร้อ” กับสาวทางฝั่ง อ่าวไทย ก็รับรองว่า ชาตินี้ไม่ต้องคบกัน หรือชาตินี้ ไม่ต้องเผาผีกันไปเลยละครับ ถ้าไม่เชื่อ ท่านลองพูด ชมผู้หญิงด้วยประโยคข้างบนดู เพื่อหาประสบการณ์ ก็ได้เนาะครับ

วัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งของชาวปักยี่ได้ก็คือว่า ชาวปักยี่ได้ตอนแรกจะพูดภาษากลางกันอยู่ดี ๆ แต่ พอรู้ว่าเป็นคนปักยี่ได้ด้วยกัน เขาจะเปลี่ยนจากพูด ภาษากลางมาพูดภาษาถิ่นได้ทันที ถ้ารู้ว่าเป็นคน ปักยี่ได้ด้วยกัน ชินยังพูดภาษากลางอีก เพื่อนก็จะ หาวว่า “แถ็ก” (ภาษาถิ่นใต้ เป็นคำกริยา แปลว่า วางท่า วางมาด อวดเบ่ง หรือว่า แอ็ค นั่นเอง) เพื่อนจะไม่ ชอบจีหน้าทันที

แล้วตอนคนปักยี่ได้พูดภาษากลางกัน เขาจะรู้ กันได้อย่างไรว่าคนไหนไม่ใช่คนภาคกลาง เขาก็ฟัง เอาจากสำเนียงนั่นแหละครับ คนปักยี่ได้ส่วนใหญ่ พูดภาษากลางแล้วจะเพี้ยนเสียงในบางคำ หรือบางที ก็ใช้ภาษาถิ่นได้ แต่มีสำเนียงเป็นภาษากลาง ที่เรียกว่า

“ภาษาทองแดง” นั่นแหละครับ บางคนก็ตั้งตัวเป็น นายเหมืองทองแดงเลย คือ พูดคำก็ทองแดงคำ เรียก ว่า กลัวจน ไม่ยอมขายเหมืองทองแดงให้เพื่อนเป็น เด็ดขาด

ท่านทราบมั๊ยครับว่าใครจะรู้ว่าเราพูดภาษา ทองแดงหรือไม่ ก็ไม่มีใครหรอกครับ นอกจากพวก นายเหมืองทองแดงด้วยกัน คือ ชาวปักยี่ได้ด้วยกัน นี้แหละครับ จะรู้กันถ้าสำเนียงอย่างนี้แล้วละก้อ แน่นอน พวกนายเหมืองทองแดง ชัด ๆ ครั้งหนึ่ง มีชาวปักยี่ได้ได้ดิบได้ดี ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี ท่านรัฐมนตรีท่านเป็นคนดี เมื่อได้ดีก็ไม่ลืมพวก พ้องตามประสาชาวสะตอ ท่านจึงแต่งตั้งชาวสะตอ ด้วยกันให้เป็นทนายหน้าห้องคอยรับหน้าเมื่อมีแขก หรือประชาชนมาเยี่ยมรัฐมนตรี วันหนึ่งมีชาวปักยี่ได้ สองคนจะไปเยี่ยมท่านรัฐมนตรี ก่อนจะเข้าพบได้ก็ ต้องติดต่อผ่านทนายหน้าห้องคนนีตามระเบียบ ชาวปักยี่ได้คนหนึ่งถามว่า “คุณครับ ท่านรัฐมนตรี อยู่มั๊ยครับ” ทนายหน้าห้อง ชะเง้อมองไปทางห้อง รัฐมนตรีแล้วตอบเป็นภาษากลางว่า

“สาวออยู่ (สาว = สงสัยว่า) เห็นปากตู เบิกอยู่ (ปากตู คือ ประตู , เบิกอยู่ คือ เปิดอยู่) เสียงแปร่งแบบคนปักยี่ได้ ชาวปักยี่ได้รู้ได้ทันทีว่า คนพวกเดียวกัน เลยพูดเป็นภาษาถิ่นได้ว่า

“เออะ...น้องบ่าวคนได้เหมือนกันหะอะ ถ้านั้น แผลงภาษาบ้านเรากันดีหว่า” ทนายหน้าห้องยังคง พูดเป็นภาษากลางต่อไป “อ้าว... แล้วทำไมพี่จับผิด หะ” (จับผิด คือ จับได้ หรือ รู้)

